

at det vil gaa omtrent lige op mod hinanden, thi naturligvis erkjendte Kommissionen fuldt ud, og det maa jo Enhver erkjende, at den nye Retspleie maa nødvendigvis, hvis den bliver indført, blive dyrere og ikke saa lidt dyrere end den nuværende. Det er uindgaaligt. Vil man have noget Bedre, tror jeg, det vil vise sig her som andetsteds og til enhver Tid, at det ogsaa maa koste flere Penge. Den nugjældende Retspleie kan bruges, den er ikke saa mangelfuld, at man ikke kan blive ved den, men dens væsentligste Mangel er, at den saa at sige er for lille til de sociale Forhold, hvortil vi nu ere vogede op, og det hele offentlige og sociale Liv, hvori vi nu befinde os. Vil man have en Retspleie, som staar i Høide med, hvad det øvrige sociale, offentlige og politiske Liv kræver, saa vil det opnaas, tror jeg, naar man gaar i den Retning, som Udfastene anviise, men det maa der ikke lægges Dølgmaal paa, at det bliver ikke saa lidt dyrere. Det gaar med dette Fremskridt som med ethvert andet, saaledes som det f. Ex. er gaaet paa Lovgivningsmagtens Omraade, hvor den repræsentative Regjeringsform har medført Udgifter, som man, naar man stillede sig paa et udelukkende Besparselsesstandpunkt, selvfølgelig kunde have undværet.

Justitsministeren (Nellemann): Den sidste ærede Taler har berørt flere af de Punkter, som jeg ellers vilde have omtalt, og hans Foredrag vil saaledes bevirke, at jeg i flere Henseender vil kunne fatte mig kortere, end jeg ellers vilde have kunnet; men der er ikke deslind mindre blevet forskellige Punkter tilbage, som jeg maa udtale mig nærmere om. Svad først selve Retsorganisationen angaar, skal jeg kun i Anledning af nogle Ytringer, der fremkom fra det ærede Medlem for Præsts Amts 3die Valgkreds (Leth) minde om, at det jo ikke forholder sig saa, og det kan den ærede Folkethingsmand naturligvis heller ikke mene selv, at det særlig er Umiddelbarhedsprincipets Indførelse, der nødvendigvis gør Landsretterne, saaledes at de skulde staa og falde med, om man vil indføre Umiddelbarhedsprincipet i det Omfang, som Lovforslaget har foreslaaet, eller om man vil f. Ex. indskrænke sig til at blive staaende ved det, som er Tilfældet efter de tydske Justitslove. Det, om man vælger den ene eller den anden Vej i saa Henseende, vil saa godt som ingen Indflydelse kunne have paa dette Spørgsmaal. Landsretternes Nødvendighed er begrundet i, at man overhovedet vil have en offentlig mundtlig Proces af den Art, at enhver Sag, der ikke kan betegnes som en Bagatelsag, påkæjdes af en kollegial Domstol i første Instans, og tillige hermed vil forbinde den Fordel, kun at have to Instanser. Dermed er det givet, og derfor findes der ogsaa en tilsvarende Organisation i alle de nyere Kulturlande, som have en Procesmaade, der ligner den, som

her er foreslaaet. Den eneste Indflydelse, det kan have, om man vil ubstrække Umiddelbarhedsprincipet noget videre eller mindre vidt paa dette Omraade, er jo, at man maasse kan sige, at Landsretterne maa lidt stærkere og bedre besættes, naar man vil have Umiddelbarhedsprincipet indført, og navnlig for at holde sig til det, der vel er det praktiske Punkt, at man ikke godt kan lade sig nøie med et mindre Antal Dommere end 5, hvorimod man under den modsatte Forudsætning maasse kunde, i Sighed med hvad der forskellige andre Steder i Verden har været Tilfældet, lade sig nøie med 3. Men her maa igjen paa den anden Side erindres, at det Spørgsmaal, om det i og for sig er rigtigt og heldigt, at der er 3 Voterende eller 5 Voterende, ikke kan ses alene fra det Synspunkt, at det afhænger af, om man vil have Umiddelbarhedsprincipet eller ikke; thi selv om man ikke vil gennemføre dette Princip i den Udstrækning, Lovforslaget opstiller, er det en stor Fordel at have et dømmende Kollegium paa 5 istedetfor et paa 3. Jeg tror, at man i det Hele er enig i — og det er ogsaa siensynligt selv for den, som ikke har særlig Erfaring paa det Gebiet —, at 3 er et temmelig lille Antal for et Kollegium. Naar overhovedet den kollegiale Sammensætning, den Omstændighed, at flere deltage i Afgjørelsen, skal afgive en væsentlig Betyngelse og stille sig væsentlig forskjellig fra det Tilfælde, hvor en enkelt Mand afgjør det, er 3 noget lidt. Det er ikke tilstrækkeligt til, at der kan blive den fornødne Brydning mellem Meningerne, man er ikke sikker paa, at der altid kommer til at foreligge tilstrækkelig uafhængige Meningsytringer, og endelig vil, naar hele Majoriteten er 2 imod 1, Tilfældigheder spille en større Rolle, end naar der er 3 imod 2. Derfor siger jeg, at det, at det dømmende Kollegium bestaar af 5, er en Fordel, som ogsaa, ganske bortset fra Umiddelbarhedsprincipet, har en betydelig Værdi, og som man mulig, selv om man vilde opgive Umiddelbarhedsprincipet, maatte holde fast paa. Svad angaar Spørgsmaalet om Antallet af Landsretterne, vil jeg blot her til, hvad der blev yttret af den foregaaende Taler, sige, at ligesaa lidt som det fra Kommissionens Side har været Meningen, ligesaa lidt er det fra Regjeringens Side Meningen, at man for at forøge Antallet af Embedsmænd eller Deslige lægger Vægt paa, at der skal være 6 Landsretter. Man har netop derfor i Motiverne til Proceskommissionens Udkast tilføjet en Oversigtsstable over forskellige andre Ordninger, baseret paa at lade sig nøie med et ringere Antal, og har gjort det, netop fordi man ønskede, at dette Spørgsmaal i sin Tid kunde blive Gjenstand for Rigsdagens Overveielser. Det er nemlig fra Retspleiehensynet, fra det rent teknisk-juridiske Hensyn en temmelig underordnet Sag, om Landsretterne ere flere eller færre i Antal. Man kunde fra Retspleiens Synspunkt endog saa sige, at det i